

DOBRODRUŽSTVÍ
pana Práje

OLDŘICH KAPOUN
ILUSTRACE: VALENTÝNA LUKÁŠOVÁ

DOBRODRUŽSTVÍ
PANA PRAJZE

Oldřich Kapoun

Ilustrace: Valentýna Lukášová

PAN PRAJZ A VYSOKÉ MÝTO

Vysoké Mýto bylo založeno roku 1262 Přemyslem Otakarem II. jako jedno z obchodních středisek na hlavní spojnici Čech s Moravou. Historii města poznamenala období rozkvětu i úpadku, ale i požáry a přítomnost okupačních vojsk. Do současnosti se z doby založení dochoval pravidelný půdorys s pravoúhloú sítí ulic a centrálním náměstím o rozměrech 130 x 150 metrů, které je téměř čtvercové a svou plochou 1,95 hektaru patří k největším náměstím v Čechách. V historickém jádru města se dochovaly významné památky

architektury, k nimž patří kostel svatého Vavřince, zvonice z 16. století, renesanční hřbitovní kostel Nejsvětější Trojice, Pražská a Litomyšlská brána, věž Choceňské brány, radnice a budova bývalého okresního soudu. V hradebním opevnění se dochovaly Vodárenská a Klášterská bašta. Na náměstí je morový Mariánský sloup se sochami patronů sv. Vavřince, Jana Nepomuckého, Floriána a byl postaven na paměť moru z roku 1714. Do části hradeb na bývalém choceňském parkánu (v dnešních Jungmannových sadech) jsou od obrozeneckých dob vsazovány pamětní tabule připomínající významné události života města.

Chloubou Vysokého Mýta je kromě náměstí i nádherný gotický kostel svatého Vavřince. Trojlodní stavba s dlouhým presbytářem a dvěma věžemi ze 14. století byla regotizována J. Mockerem za účasti architekta Františka Schmoranze v letech 1892–1899. Uvnitř je pozoruhodný hlavní oltář, barokní dřevořezba se zlacenými reliéfy ze života cisterciánů a se sochami od Matěje Václava Jäckela z roku 1700, dále pak obraz Nanebevzetí Panny Marie, který namaloval Petr Brandl. Unikátem evropského významu je vnitřní fresková secesní výzdoba, pokrývající všechny stěny i strop. Jižně od kostela stojí mohutná zvonice z roku 1583.

Proti kostelu je gymnázium, kam chodil i pan Prajz. On totiž ve Vysokém Mýtě vyrůstal. Prožil zde své krásné mládí. Bydleli sice v činžovním domě, ale před ním měli svoji malou zahrádku, podobně jako ostatní obyvatelé domu. V parném létě chodili s bratrem, sestrou a maminkou na plovárnu. Tyršova plovárna se nachází na okraji města směrem na Pardubice. Byla zřízena roku 1933. Má pouze jednu nádrž

vybavenou sestupným dnem, dovolujícím koupání malým dětem i dospělým, na měččině je na betonové dno nasypán písek. Voda se čerpá z místních zdrojů s vysokým obsahem přírodních látek, např. železa, proto bývá zabarvená do hněda. Součástí je skokanská věž vysoká 3 metry, tobogán a rodinná skluzavka. Dominantou plovárny je vodopád ve tvaru houby. V areálu plovárny se nabízí další sportovní vyžití jako minigolf, stolní tenis, plážové hry, pétanque, ruské kuželky a dětské prolézačky s kolotočem. Malý pan Prajz se na plovárně naučil plavat. Nejprve pod vodou, ale později i normálně s hlavou nad hladinou. Nejraději chodil na skluzavku. Zpočátku jezdil vsedě, ale pak i hlavou dolů, na šipku.

S bratrem podnikali výlety do okolních lesů a vesnic. Nejraději měli cestu do nedalekého Knířova. Vedla kolem božích muk, u nichž byly po stranách vždy dvě mohutné lípy. Na ty chlapci s oblibou lezli a soutěžili, kdo vyleze výš. Jednou, když se vraceli z Knířova, se zastavili u sochy Jana Nepomuckého. Lípy voněly a šuměly rojem včel, které zde sbíraly pyl. Sluníčko už dosahovalo k obzoru a začínalo se šerit, když se chlapcům zezdalo, že se svatý Jan pohnul. Opravdu. Po chvíli se socha protáhla a povídá: „Jestli se nepletu, bylo vás pět, teď jste jen čtyři. Kde jste nechali toho pátého?“

„On šel jinou cestou, protože bydlí ve Vanicích a ne ve městě,“ odpověděl pan Prajz.

„Ach tak, už tomu rozumím. Měl jsem pro vás přichystaných pět dávků, ale takto vám dám jen čtyři,“ řekl svatý a podal chlapcům čtyři krabičky.

„Rozbalit až doma, jinak kouzlo pomine,“ dodal.

Chlapci hořeli nedočkavostí, co jim svatý dal, ale vydrželi to až domů. Krabičky dychtivě otevřeli a užasli. Našli v nich zlaté třešně. „Ten, kdo je sní, bude mít štěstí celý život,“ ozvalo se z dálky.

Mladý pan Prajz slupl třešně jako malinu. Nemohl dospat rána, aby vyzkoušel štěstí. Na druhý den se vypravil do školy a skutečně. Ve všech hodinách, ve kterých byl vyvolán, dostal jedničku.

„Funguje to!“ zvolal.

„Zkusíme štěstí ještě jinak,“ dodal a šel si koupit los. Za týden, kdy proběhlo slosování, vyhrál pěknou sumičku. Věnoval ji mamince, aby jí trochu pomohl. Jako zdravotní sestra brala málo peněz. Štěstí provázelo pana Prajze celý další život. Byl šťasten.

PAN PRAJZ A LITOMYŠL

Litomyšl je krásné město. Bylo založeno roku 981, ale až ve 13. století je povýšil na město král Přemysl Otakar II. Město se rozprostírá na obou březích řeky Loučná. Je to pstruhový revír, takže voda je zde velmi čistá. Historické jádro města tvoří podlouhlé náměstí s renesančními domy s podloubím, pod kterými jsou od nepaměti nejrůznější krámky a obchůdky. Nad městem se vypíná renesanční zámek zdobený bílými psaníčkovými sgrafity. Je zapsán do seznamu světového dědictví UNESCO. V zámku je kromě běžného mobiliáře rovněž sbírka hracích strojků a velmi cenné renesanční divadlo. Kolem zámku je park a jeho levou část lemují pískovcové sochy Matyáše Brauna. Na zámku se každoročně pořádá festival vážné hudby Smetanova Litomyšl. Je to na počest nejslavnějšího rodáka, hudebního génia Bedřicha Smetany. V Litomyšli pobýval rovněž náš významný spisovatel Alois Jirásek, který do prostředí města zasadil i svůj román Filosofská historie. V městě taky žila významná spisovatelka Božena Němcová. Město žije celkově bohatým kulturním životem, jak tomu bylo odedávna.

Když byl pan Prajz ještě student, jezdil z Vysokého Mýta na litomyšlský zámek na brigádu k panu akademickému sochaři Olbramu Zoubkovi. Ten tam tehdy pracoval na opravách fasády zámku. Vyškrabával do vápenné omítky psaníčková sgrafita a říkal, že žádná dvě nejsou stejná. Jsou na nich rostlinné motivy, jablíčka, hrušky, třešně, švestky a další ovoce, ale také listy různých stromů,

trávy a podobně. Pan Prajz mu míchal vápennou omítku, kterou si pan Zoubek nanášel na sgrafita. Byla to zajímavá práce. Sice málo placená, ale oba ji dělali s láskou a nadšením. Pan Olbram totiž za totality nemohl tvořit sochy, protože v roce 1968 vytvořil náhrobek Janu Palachovi, jenž se upálil na protest proti pobytu sovětských okupačních vojsk. To bylo trnem v oku tehdejší vládnoucí garnituře, která mu sochařinu zatrhla. Začít tvořit mohl pan Zoubek až po revoluci. Vytvořil řadu významných děl, jako je pomník Jana Palacha na Václavském náměstí, jeho posmrtnou masku na průčelí filosofické fakulty, řadu sousoší v Praze, ale i v Litomyšli, kde vyzdobil klášterní zahradu nádhernými sochami.

Pan Prajz coby student také rád chodil po městě. Podlouhlé litomyšlské náměstí je po obou stranách lemováno podloubím. Rád se pod ním procházel, prohlížel si obchůdky a občas navštívil kavárničku. Měl rád, když pršelo, protože pod podloubím bylo sucho a útulno. Jednou v létě se zase mladý pan Prajz procházel po náměstí, až došel k bronzové soše sedícího skladatele Bedřicha Smetany. Ta stála až na konci náměstí pod košatými lípami. Pan Bedřich tam seděl, rukou si podepíral bradu, jako by o něčem přemýšlel. Když k němu student došel, naklonil se pan Smetana a povídá: „Sedím tu takto už celou věčnost. Docela rád bych se protáhl. Nechceš jít se mnou, chlapče?“

Udivený mladík přitakal. Pan skladatel pomalu sestoupil z podstavce, podal mladíkovi ruku a šli náměstím až k fontně. Vyšlapali její schody a octli se u městského muzea. Prošli kolem sochy Aloise Jiráska a stále stoupali k zámku.

Vtom uslyšeli: „Počkejte na mne přeci, já chci jít s vámi.“ Tak se pan Jirásek přidal.

Když došli až k bráně zámku, pan Bedřich povídá: „Tak tady jsem se narodil. Zde v tomto nízkém pivovarském domku. Dnes je tu moje muzeum. Nepůjdeme se do něho podívat?“

„No jistě, když už jsme tady,“ odpověděli jako jeden muž. Vešli dovnitř a s úžasem se rozhlíželi. Všude samé noty a fotografie. V rohu stál klavír. Když ho pan Smetana uviděl, zaradoval se a hned si k němu sedl. Odklopil víko a začal hrát Vltavu z cyklu Má vlast. Znělo to tak krásně, že se sbíhali všichni návštěvníci zámku, aby poslouchali. Nikdo ani nedýchal. Jakmile dohrál, zavřel klavír a povídá: „Škoda, že už jsem hluchý a nemůžu si to vychutnat s vámi. Věřím ale, že jsem Mou vlast nesložil špatně, když vidím ty lidi kolem.“ Potom poděkovali kastelánovi, že je pustil do muzea a vydali se na zpáteční cestu.

„Co byste řekli jednomu orosenému, pánové? Myslím, že bychom si ho v tomto vedru zasloužili,“ řekl pan Smetana.

„Jistě nepohrdneme,“ odpověděl pan Prajz.

A tak zašli do restaurace Modrá hvězda, která je hned vedle prázdného podstavce našeho hudebního génia. Dali si jedno, dvě a pak ještě jedno malé pivo. Pan Smetana se rozloučil, vylezl zpět na své místo a sedl si tam jako dřív. Nikdo nepoznal, že byl na procházce. Rovněž pan Jirásek se vrátil na svůj podstavec a sedí tam dodnes. A pan Prajz? Vrátil se šťastný domů.

